Warszawa, dnia 22 października 2025 r.

Poz. 1104

UCHWAŁA
SEJMU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

z dnia 26 września 2025 r.

w sprawie ustanowienia roku 2026 Rokiem Józefa Maksymiliana Ossolińskiego

Józef Maksymilian Ossoliński herbu Topór urodził się w połowie XVIII wieku w Woli Mieleckiej na historycznej ziemi sandomierskiej. Został absolwentem Collegium Nobilium jezuitów w Warszawie. Swoje życie poświęcił polskiej kulturze i nauce, był bibliofilem, powieściopisarzem, poetą, badaczem literatury, tłumaczem, leksykografem, historykiem, prekursorem badań nad słowiańszczyzną i politykiem. Prowadził studia historyczno-literackie w Bibliotece Królewskiej i wielkiej Bibliotece Załuskich stworzonej przez niezwykle zasłużonych dla polskiej kultury braci biskupów: Józefa Andrzeja i Andrzeja Stanisława Załuskich. Publikował na łamach warszawskich pism: „Monitora" oraz „Zabaw Przyjemnych i Pożytecznych", a później wspierał lwowski „Dziennik Patriotycznych Polaków". Jego najważniejszym dziełem były „Wiadomości Historyczno-krytyczne do Dziejów Literatury Polskiey, o Pisarzach Polskich, także Postronnych, którzy w Polszcze albo o Polszcze pisali, oraz o ich Dziełach…" – zbiór biografii ludzi pióra.

W 1809 roku Ossoliński został prefektem Biblioteki Nadwornej w Wiedniu. Na dworze cesarskim skutecznie zabiegał o ustanowienie katedry języka i literatury polskiej na Uniwersytecie Lwowskim. Bronił uczestników działań niepodległościowych przed prześladowaniami ze strony okupantów oraz starał się o nadanie zaborowi austriackiemu konstytucji i przyznanie jego mieszkańcom innych praw. Był członkiem Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Warszawie oraz wielu stowarzyszeń uniwersyteckich, naukowych i gospodarczych Europy Środkowej.

Józef Maksymilian Ossoliński przez całe życie tworzył prywatną bibliotekę, w której gromadził przede wszystkim polonika – piśmiennictwo polskie i Polski dotyczące. Pierwszym opiekunem i bibliotekarzem zbiorów był Samuel Bogumił Linde, który w oparciu o nie stworzył podwaliny swojego „Słownika języka polskiego". Po wywiezieniu przez Moskali z Warszawy do Petersburga olbrzymich zasobów Biblioteki Załuskich, które zostały po drodze częściowo rozkradzione, Ossoliński postanowił udostępnić Polakom własną kolekcję. W 1804 roku podpisał umowę ze Stanisławem Zamoyskim, ponieważ chciał przekazać swój księgozbiór do Zamościa, aby biblioteka ta stała się „publiczną własnością Kraju i Narodu". Przejęcie miasta przez Rosję, które nastąpiło niebawem, mu to uniemożliwiło.

Józef Maksymilian Ossoliński doprowadził do zaakceptowania w 1817 roku przez cesarza Austrii aktu fundacyjnego pt. „Ustanowienie familijne Biblioteki Publicznej pod imieniem Ossolińskich we Lwowie". Powstałej wówczas fundacji przekazał swoje zbiory. Jego kolekcja zawierała około 30 tysięcy druków: książek i czasopism, ponad 700 rękopisów, 130 map i atlasów, blisko 2 tysiące rycin, 350 monet i medali, 20 obrazów oraz zestaw muszli i minerałów. W skład fundacji – Zakładu Narodowego im. Ossolińskich miały wchodzić także towarzystwo naukowe i drukarnia, a sama instytucja miała fundować stypendia naukowe dla studentów i młodych polskich naukowców. Celem Ossolińskiego było umacnianie polskiej tożsamości narodowej pod zaborami, tak aby w przyszłości Rzeczpospolita mogła odzyskać niepodległość.

Restaurację budynków we Lwowie i ich adaptację na potrzeby tak cennych zbiorów prowadził m.in. późniejszy generał Józef Bem. W 1823 roku zasoby Zakładu Narodowego im. Ossolińskich zostały poszerzone o kolekcję sztuki Henryka Ludwika Lubomirskiego i przy bibliotece powstało Muzeum Książąt Lubomirskich. Lubomirscy odtąd pełnili w niej funkcje kuratorów literackich, pierwszym był fundator – Henryk Ludwik. W 1827 roku księgozbiór Ossolińskiego przewieziono z Wiednia do Lwowa. Założono wtedy również Wydawnictwo Ossolineum, aby publikować opracowania historyczne i literaturoznawcze, które były wynikiem prac badawczo-naukowych nad gromadzonymi zbiorami. Pierwszym dyrektorem Zakładu był pijar Franciszek Siarczyński, były wykładowca Collegium Nobilium.

Józef Ossoliński zmarł 17 marca 1826 roku w Wiedniu, a dzieło jego życia – Ossolineum stało się jednym z najważniejszych ośrodków polskiej kultury i nauki. Zakład już od dwóch wieków pełni funkcję narodowej książnicy i muzeum. Mimo dramatycznie zmieniającej się sytuacji politycznej, utraty części zgromadzonych zasobów i wymuszonego przez sowiecką okupację przeniesienia instytucji i najznaczniejszych dla Polski dzieł do Wrocławia Zakład Narodowy im. Ossolińskich, wraz z Muzeum Książąt Lubomirskich, nadal się rozwija i pomnaża zbiory. Wśród kontynuatorów działań twórcy Ossolineum byli ludzie tak heroiczni jak profesor Mieczysław Gębarowicz, który przez kilkadziesiąt lat we Lwowie bronił tej świątyni polskości przed okupantami. Fundacja Józefa Maksymiliana Ossolińskiego jest jednym z symboli nieustępliwości Polaków w obronie swojej tożsamości i niepodległości.

Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, w dwusetną rocznicę śmierci twórcy Ossolineum – człowieka wielkich zasług dla polskiej kultury i nauki, ustanawia rok 2026 Rokiem Józefa Maksymiliana Ossolińskiego.

Marszałek Sejmu: *S. Hołownia*